

Ο ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ (1534-1579)

Ὁ δραστηριώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων Γερμανὸς¹ συνδέεται κατὰ τινα τρόπον πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Φιλοσόφου, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γνωστῶν ἱστορικῶν δεδομένων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῇ ἀκριβῶς ἡ σχέσις αὐτῇ. Πατρὶς αὐτοῦ ἀναφέρεται Ἀράχοβα, ἡ *κειμένη ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Τριπολιτζᾶς*². Ποία εἶναι ἡ Ἀράχοβα αὕτη παραμένει ἄλυτον, ὥς φαίνεται. Διότι ἄλυτον παραμένει καὶ τὸ πρόβλημα τῆς Μεγάλης Ἀράχοβας τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως, τῶν ἐρευνητῶν τασσομένων τῶν μὲν ὑπὲρ τῆς ἐν Λακεδαίμονι Οἰνουντιακῆς³, τῶν δὲ ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ Μεγαλοπολίτιδι Καρυῶν⁴, ἀφοῦ ἡ σλαβικὴ λέξις Ἀράχοβα τόπον μὲ καρυδιᾶς⁵ σημαί-

¹ Γενικῶς περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἃς σημειωθῇ ἡ ἀκόλουθος βιβλιογραφία. Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δοσιθέου, Ἱστορία περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, ἐν Βουκουρεστίῳ 1715, σελ. 1165-1167 (ἐφεξῆς παραπομπὴ εἰς τὸ ἔργον τοῦτο θὰ γίνεται βραχυγραφικῶς: Δωδεκάβιβλος). Γρηγορίου ἱεροδιακόνου τοῦ Παλαμᾶ, Ἱεροσολυμιάς, ἥτοι ἐπίτομος ἱστορία τῆς Ἀγίας Πόλεως Ἱερουσαλήμ..., ἐν Ἱεροσολύμοις 1862, σελ. υπ' -υπε'. Κυρίλλου Ἀθανασιάδου, Βίος τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου δειμνήστου πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων Γερμανοῦ, «Εὐαγγελικὸς Κήρυξ», τόμ. Β' (1870), σελ. 143 κξξ. Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ Ἀλεξανδρείᾳ 1910, σελ. 466 κξξ. Εἰδήσεις ἀξιοσημειώτους διαφορῶν χρονογράφων εὐρίσκομεν ἐκδεδομένας ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου - Κεραιῶς, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, τόμ. Α' - Γ', ὅπου καὶ παραπομπαὶ κατὰ χώραν γίνονται. Τὰ εἰς τὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ λεξικά περὶ τοῦ Γερμανοῦ ἀρθρῖδια σημειοῦμεν μόνον χάριν ἐνημερότητος τοῦ παρόντος σημειώματος. Οὕτω Ε. Γ. Παντελάκης, Μεγ. Ἑλλήν. Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμ. Η' (1929), σελ. 248. Τ. Χ. Κ(ανδηλώρο), Ἐγκυκλ. Λεξ. Ἑλευθερουδάκη, τόμ. Γ' (1928), σελ. 837. Ἀνωύμω, Νεώτ. Ἐγκυκλ. Λεξ. «Ἠλίου», τόμ. Ε', σελ. 165-166.

² Δοσιθέου, Δωδεκάβιβλος, σελ. 1166. Μαξίμου Συμαίου, Οἱ ἀπὸ τῆς ἔκτης οἰκουμένης Συνόδου πατριάρχαι τῆς Ἱερουσαλήμ ἄχρις ἔτους 1810 ἐν Α. Παπαδοπούλου - Κεραιῶς, Ἀνάλεκτα, τόμ. Γ', σελ. 39. Πρωκοπίου Ναζιανζηνοῦ, Ἱερουσαλήμ καταπατουμένη, αὐτόθι, σελ. 131. Πρβλ. Κ. Μ. Πισίσιου, Καρυαὶ (Ἀράχοβα) Λακεδαίμονος, Ἀθήνα 1948, σελ. 141-142.

³ Φαίδ. Ι. Κουκουλέ, Οἰνουντιακά, ἐν Χανίοις 1908, σελ. 34 κξξ. Στεφ. Ν. Δραγούμη, Χρονικῶν τοῦ Μορέως τοπωνυμικά, τοπογραφικά, ἱστορικά, ἐν Ἀθήναις 1921, σελ. 205 κξξ. καὶ δὴ 211. Κ. Α. Ρωμαίου, Τοπογραφικὰ τῆς Φραγκοκρατίας, «Πελοποννησιακά», τόμ. Β' (1957), σελ. 4 κξξ.

⁴ Ι. Σ. Σαρρῇ, Τὰ «κάστρα τῶν Σκορτῶν» Ἀράκλον καὶ Ἀγ. Γεώργιος, «Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς», 1934-1935, σελ. 75, 76 κξξ.

⁵ Max Vasmer, Die Slaven in Griechenland, Βερολίον 1941, σελ. 150.

νει. ‘Επὶ πλέον καὶ ἡ σημερινὴ ἐν Γορτυνίᾳ ‘Αράχοβα¹ διεξεδίκησε πρὸς στιγμὴν τὴν τιμὴν τῆς καταγωγῆς τοῦ Γερμανοῦ². Καὶ τὸ πρόβλημα εἶναι ἔτι μᾶλλον δυσεπίλυτον, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὅλοι αἱ δμῶνυμοι κῶμαι ἤμπορουν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς κείμεναι ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Τριπολιτζᾶς, μηδὲ τῆς γορτυνιακῆς αὐτῆς ‘Αράχοβας ἐπομένως ἀποκλειομένης ὡς πατρίδος τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ.

‘Εκεῖνο πάντως ποὺ πρέπει νὰ θεωρηθῇ λίαν πιθανὸν εἶναι, ὅτι ἔκ τινος τῶν τριῶν κωμῶν ὀρμώμενος ὁ Γερμανός εἰς νεανικὴν ἡλικίαν κατέφυγεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Φιλοσόφου, ἣτις ὑπὲρ τὰς ἐν τῇ χώρᾳ μονὰς ἤκμαζε τότε. Πρὸς τὰ ἐκεῖ ἐκ τῆς γενετείρας του ἤχθη ὁ Γερμανός καὶ ἐξ ἄλλου ἰσχυροῦ λόγου, ὅτι ἡ οἰκογένειά του διεσταυρώθη δι’ ἐπιγαμίας ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἴσως γενεᾶς πρὸς οἰκογένειαν τῆς Δημητσάνης, διότι σαφῶς ἀναφέρεται ὅτι ὁ διάδοχος τοῦ Γερμανοῦ εἰς τὴν πατριαρχίαν ‘Ιεροσολύμων Σωφρόνιος Καρκαλᾶς, γνήσιος γόνος τῆς Δημητσάνης, ἦτο ἀνεψιὸς του³. ‘Ατυχῶς ἐκ τῶν ἐν Δημητσάνῃ πηγῶν οὐδεμία ἐπαλήθευσις τῶν ὑποθέσεων καὶ εἰκασιῶν τούτων εἶναι δυνατή.

‘Ο Γερμανός ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ὑπηρέτει εἰς τὸν ναὸν τῆς ‘Αναστάσεως ἐν συνεχείᾳ δ’ ἐμόναζεν εἰς ἀρχαίας μονὰς τοῦ ‘Ιορδάνου, ἀναδειχθεὶς ἡγούμενος τῆς μονῆς ‘Αγίου Σάββα⁴. Εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ‘Ιεροσολύμων ἀνῆλθε πιθανώτατα τὸ ἔτος 1534, εἰς διαδοχὴν Λωροθέου, παραιτηθέντος πρὸς χάριν του. Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Σιωνίτιδος ‘Εκκλησίας ὁ Γερμανός, καθὼς γενικῶς πιστεύεται, κατέστησεν ἀοίδιμον τὸ ὄνομά του. ‘Αρχομένου τοῦ ΙΣ’ αἰῶνος δεινὴ ἦτο ἡ θέσις τῆς ‘Εκκλησίας ταύτης. ‘Εκ τῶν καταστρεπτικῶν πολέμων μεταξὺ ‘Οθωμανῶν καὶ Σταυροφόρων πρὸ τῶν μέσων τοῦ ΙΣ’ αἰῶνος ἡ Παλαιστίνη εἶχε μεταβληθῇ εἰς ἐρεῖπια. Ταύτην εἶχε καταλάβει μετὰ τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου ὁ σουλτάνος Σελῆμ Γ’ τὸ 1517, καταλύσας τὸ κράτος τῶν Μαμλούκων. ‘Απὸ τῆς ‘Αλώσεως καὶ ἐφεξῆς ἐπὶ ἔτη ἱκανὰ προσκυνηταὶ εἰς τοὺς ‘Αγίους τόπους δὲν μετέβαινον, ἔνεκα τῶν ταραχῶν. Οἱ ‘Ελληνες μοναχοὶ κατεδιώκοντο καὶ ἐτοιμόρροπα εἶχον καταστήσει τὰ ἱερὰ Προσκυνήματα, αἱ δ’ ἐπ’ αὐτῶν ἀπειλητικαὶ βλέψεις τῶν ἑτεροδόξων καθίστων δυσχερῆ ἔτι μᾶλλον τὴν θέσιν των.

¹ Τάσσοι ‘Αθ. Γριτσοπούλου, ‘Αράχοβα ἡ γορτυνιακὴ καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς δημῶδες ἄσμα τοῦ κλέφτου Δήμου, ἐν ‘Αθήναις 1948, σελ. 23.

² Καὶ τοῦτο, διότι πρῶτον ἐθεωρήθη οὐχὶ ὀρθῶς ὡς ἡ ‘Αράχοβα τοῦ Χρονικοῦ. Βλ. J. Buchon, La Grèce continentale et la Morée, Παρίσι 1843, σελ. 492-493. Τάκη Χ. Κανδηλάρου, ‘Η Δημητσάνα, σελ. 23. Τοῦ αὐτοῦ, ‘Η Γορτυνία, σελ. 145. Τ. Γριτσοπούλου, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 22.

³ Μαξίμου Συμαίου, ἐνθ’ ἄνωτ., σελ. 40 : ὁ Γερμανός μέλλων ἐπιστρέφειν εἰς ‘Ιεροσόλυμα ἔλαβε μεθ’ ἑαυτοῦ τὸν ἀδελφιδόον αὐτοῦ, ἱερεῖα θνα...

⁴ Ἀπόθι, σελ. 39.

Οἱ πρὸ τοῦ Γερμανοῦ πατριάρχαι 'Ιεροσολύμων, ἐν οἷς καὶ τινες Ἄραβες, ἦσαν πτωχοὶ καὶ ἀσήμενοι, καταφρονούμενοι ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς πράγμασι. Κατὰ τοὺς χρόνους πρὸς ἡκολούθησαν τὴν πτώσιν τοῦ Βυζαντίου συνδιητῶντο μετὰ τινων Ἰβήρων καὶ Σέρβων. Οἱ πρῶτοι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἤσκουν ἐπιρροὴν τινα εἰς Παλαιστίνην, διατηροῦντες περὶ τὰς 12 μονὰς πέριξ τῆς 'Ιερουσαλήμ, οἱ δὲ Σέρβοι κατεῖχον πάντοτε τὴν μονὴν τῶν Ἀρχαγγέλων. Ὁ Γερμανὸς πατριάρχης γενόμενος δὲν εὗρε πατριαρχεῖα, ἀντὶ δὲ κατοικίας εὐρείας εὗρεν οἰκίσκον ταπεινὸν καὶ περὶ αὐτὸν σωροὺς ἐρειπίων. Ἀπὸ μέρους τῶν κρατούντων ἡσκεῖτο τυραννία, οἱ δὲ ἀποτελοῦντες τὴν Ἀγιοταφικὴν Ἀδελφότητα ἦσαν ἀμαθεῖς. Τὸ θάρρος τοῦ νέου πατριάρχου καὶ ἡ ἀναπτυχθεῖσα δραστηριότης συνετέλεσαν ὥστε νὰ μὴ ἀφανισθῇ ἡ 'Ιερὰ Γῆ, τὸ θησαυρίσμα τῆς ὀρθοδοξίας. Ὁ Γερμανὸς ἐγκαινιάζει τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τῆς τετραδὸς τῶν Πελοποννησίων πατριαρχῶν, πρὸς ἡναλώθησαν εἰς τὴν συντήρησιν τῶν ἱερῶν Προσκυνημάτων, κατὰ τοὺς δύο κρίσιμους αἰῶνας ΙΓ' - ΙΖ'. Ἐκ τῶν ἔργων του ὁ ἐπὶ κεφαλῇ τῆς τετραδὸς ἀναδεικνύεται ἐξέχουσα φυσιογνωμία, γενναῖος τὸ φρόνημα, ρηξικέλευθος, ἀνορθωτὴς ἐν κυριολεξίᾳ τῆς Ἀδελφότητος.

Τραχὺ ἔργον ἀνέλαβεν ὁ Γερμανός. Ἄλλ' ἔφερεν ἀποτέλεσμα λαμπρόν. Τοῦτο ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι ἐκ τοῦ μηδενὸς ἐδημιούργησεν ἄξιον τοῦ ὀνόματός του πατριαρχεῖον, ὅτι ἀνεστήλωσε τὴν παλαιὰν αἴγλην αὐτοῦ, ἐξεύρισκεν ἐκάστοτε χρήματα καὶ ἡγρύνει διὰ τὴν μόνιμον καὶ ἀκεραίαν δόξαν του. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1537 - 1538 ἀπηύθυνεν ἐγκύκλιον πρὸς τὸ γένος, ζητῶν βοήθειαν ὑπὲρ τῶν Ἀγίων Τόπων¹. Ἡ ἀναδιοργάνωσις τῆς Ἀδελφότητος ἀπῆτει ἄφθονα χρήματα, ἀνευ τῶν ὁποίων οὔτε συντήρησις τῶν Προσκυνημάτων ἦτο δυνατὴ οὔτε κατοχύρωσις τῶν προνομίων των. Ἀρκεῖ νὰ σημειώσωμεν ὅτι οἱ πρὸ τοῦ Γερμανοῦ πατριάρχαι περιήρχοντο τὴν Βηθλεὲμ καὶ τὰς πέραν τοῦ Ἰορδάνου πόλεις καὶ χωρία ὡς ἄπλοῖ ἱερεῖς, ἵνα συλλέξουν τὰ στοιχειώδη ἐφόδια τῆς ζωῆς. Αὐτὸς ὁ προκατόχος του Δωρόθεος ἐπορίζετο τὰ πρὸς τὸ ζῆν διὰ τῶν ἰδίων του χειρῶν. Τώρα ὁ Γερμανὸς ἀναστηλώνει τὸ κύρος τοῦ πατριαρχείου, στεγάζων αὐτὸ εὐπρεπῶς καὶ προβάλλων τὴν ἐν ὀνόματι τῆς ὀρθοδοξίας ἀκτινοβολίαν του. Περαιτέρω ἐμερίμνησεν ὑπὲρ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ. Καὶ συνέβαλεν εὐρύτερον ὑπὲρ τῆς χειμαζομένης Ἐκκλησίας. Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ πάντα ταῦτα εὕρισκετο διαρκῶς ἐν κινήσει, ἐπιχειρήσας συνεχεῖς περιοδείας. Καὶ ἐπέτυχε πράγματι πολλά, διότι διὰ προσωπικῶν ἐπαφῶν συνεχίνει τὸ πολυπληθὲς ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν ὀρθόδοξον πλήρωμα. Οὕτω κατέστησε τὸ διάγραμμα τῆς δραστηριότητος αὐτοῦ πρό-

¹ Χρφ. 390 ΙΓ' αἰ. ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅπου περιέχονται ἐπιστολαὶ τοῦ Γερμανοῦ. Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Α', ἐν Πετρούπολει 1893, σελ. 393.

γραμμα τῶν ἐπιδιώξεων τῶν διαδόχων του, ὥστε κυριολεκτικῶς σωστικάι διὰ τὸν Πανάγιον Τάφον ὑπῆρξαν αἱ προσπάθειαι τῶν τεσσάρων.

Διὰ βραχέων τὸ ἔργον τοῦ Γερμανοῦ ἤμπορεῖ νὰ συνοψισθῇ ὡς ἑξῆς. Πρῶτον, ἀναδιωργάνωσε τὴν Ἀγιοταφτικὴν Ἀδελφότητα καὶ στενῶς συνέδεσεν αὐτὴν μετὰ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ὥστε νὰ καταστῇ κοινὸν ἔργον ἀμφοτέρων ἢ περὶ τὰ Προσκυνήματα καὶ τοὺς πιστοὺς ἐνιαῖα μέριμνα. Τοῦτο διηλεκτόν τε καὶ ἀπολύτως αὐτοῦ τε καὶ τῶν διαδόχων του χάριν ἐλέους¹. Ἀλλ' αἱ περιοδεαὶαί του εἶχον καὶ πνευματικὸν χαρακτῆρα, διότι διέλυον τὴν ἐπικρατοῦσαν σύγχυσιν εἰς τὸ πλήρωμα ἕνεκα τῶν τελευταίων ἀνωμαλιῶν, καθώριζον τὰ ὅρια τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν δίκαια τῆς Σιών καὶ ἐφρονημάτιζον τὸν λαόν.

Δεύτερον, πεισμόνως ἀντιδρῶν ἀνεχαίτιζε τοὺς παντοιοτρόπως ἐνεργοῦντας νὰ ἐγκαταστοῦν εἰς τὰ Προσκυνήματα Λατίνους καὶ Ἀρμένιους, ἐνίοτε ἐπιτυγχάνοντας διεισδύσεις καὶ παραχωρήσεις τινάς. Διὰ νὰ κατορθώνεται τοῦτο ἐχρειάζετο μόνιμος ἐπαγρύπνησις τοῦ πατριάρχου, διότι ναι μὲν ἐξηγοράζετο ἡ ἐλευθερία τῶν Ἀγιοταφικῶν διὰ πολλῶν χρημάτων, ἀλλ' ἀκριβῶς ἡ φιλοχρηματία τῶν κρατούντων ἦτο τόση, ὥστε μόνον δι' αὐτῆς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐρμηνευθῇ ἡ δι' ἄλλεπαλλήλων σουλτανικῶν διαταγμάτων ἐπικύρωσις τῶν αὐτῶν προνομίων. Ἀκόμη πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ διάθεσις ἰσχυρᾶς προστασίας ὑπὸ τῶν ἐτεροδόξων εἰς τὰς διεκδικήσεις των. Εἰς τὸ ἔτος 1538 τίθεται ὁ πρῶτος ὁρισμὸς τοῦ σουλτάνου Σουλεῖμάν Α', ἀναφερόμενος εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ πατρός του Σελῆμ Α' χορηγηθὲν προνόμιον, ἐξασφαλίζον τὴν πλήρη κυριότητα τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ πάντων τῶν Προσκυνημάτων, ναῶν καὶ μοναστηρίων, αἰτήσῃ τοῦ Γερμανοῦ². Καὶ ἐξεδιόχθησαν μὲν τότε οἱ Λατῖνοι καὶ οἱ Ἀρμένιοι καὶ ὑπετάγησαν εἰς τὸν πατριάρχην οἱ Ἰβηρες μοναχοί, οἱ Ἀβησσυνοὶ καὶ οἱ Κόπται καὶ οἱ Σέρβοι, ἀλλ' ἡκολούθησαν καὶ ἄλλα φερμάνια ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος κατὰ τὰ ἔτη 1556 καὶ 1568, διότι εἰς τὸ μεταξὺ οἱ Λατῖνοι πλεον ἢ ἀπαξ ἤρπασαν Προσκυνήματα, π.χ. μέρος τοῦ Γολγοθᾶ καὶ τὸ Σπήλαιον τῆς Βηθλεέμ, ὑποστηριζόμενοι ποικιλοτρόπως ὑπὸ τῆς Γαλλίας³.

Τρίτον, μετ' ἰδιαιτέρου ζήλου ἐπεδίωκε τὴν συντήρησιν τῶν ἱερῶν Προσκυνημάτων, ἀσχολούμενος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1535 μὲ τὰς ἐπισκευάς, βελτιώσεις καὶ συντηρήσεις αὐτῶν, φθειρομένων ἕνεκα βροχῶν, σεισμῶν καὶ

¹ Χρυσ. Παπαδοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 466 - 467. Προκοπίου Ναισιανζηνοῦ, Ἱερουσ. καταπατ., ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 133.

² Κυρίλλου Ἀθανασιάδου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 159 - 161, ὅπου μετὰφρασις τοῦ ὁρισμοῦ. Πρβλ. Χρ. Παπαδόπουλον, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 469 - 472.

³ Χρ. Παπαδοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 472 - 478, ὅπου λεπτομερέστερον τὰ γεγονότα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

ἄλλων αἰτίων. Γνωστὰ εἶναι τὰ τουρκικὰ ἔγγραφα, ὅφ' ὧν ἐφοδιαζόμενος ὁ πατριάρχης προέβαινεν εἰς ἐπισκευὰς τῶν μνημείων¹. Οὕτω τὸ 1535 ἐπεσκεύασε τὸν ὑπὸ βροχῶν καταστραφέντα μέγαν τροῦλλον τοῦ Ἀγίου Τάφου τὸ κωδωνοστάσιον τῆς Ἀναστάσεως καὶ τὸν ναόν, τὴν μονὴν Ἀρχαγγέλων κλπ. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1560-1561 χοτζέτι τοῦ κοιτοῦ Ἱερουσαλήμ πρὸς τὸν Γερμανὸν διαλαμβάνει, ὅτι οὗτος φιλοτίμως ἀνφοδόμησεν ἐκ λίθων διαφράγματα εἰς ἰδρύματα Βηθλεὲμ καὶ Ἀγ. Σηλαίου². Διὰ ν' ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ὑποχρεώσεις ταύτας ὁ Γερμανὸς πλὴν τῶν περιοδειῶν πρὸς ἐνέργειαν ἐράνων ἠθέλησε νὰ δημιουργήσῃ καὶ μονιμωτέρους πόρους ὑπὲρ τῆς Ἀγιοταφίτικης Ἀδελφότητος, ἐπιτυχὼν τὸ 1541 διάταγμα, δι' οὗ ὠρίζετο ὅτι τὰ ὑπάρχοντα τῶν ἀποθηνησκόντων Ἀγιοταφίτων περιήρχοντο εἰς τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ μοναστήριον³. Ἀξία ἰδιαίτερας μνείας εἶναι ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1569 ἀπολυθεῖσα διὰ δύο μοναχῶν ἐγκύκλιος ἐκκλησις τοῦ Γερμανοῦ πρὸς τὸ ὀρθόδοξον γένος, περὶ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως. Ἐγραφεν ὡμῶς ὁ πατριάρχης μεταξὺ ἄλλων: *...ναὶ αὐτὸν τὸν ἄρτον μετὰ δακρῶν πολλῶν καὶ οἰμωγῆς ἐσθίονεν πολλὰκις, Κύριος γινώσκει!... Ὅτι οὐδὲ εἰς αὐτὸν τὸν θεῖον καὶ ἱερώτατον ναὸν τὸν θεοβάδιστον δυνάμεθα εἰσελθεῖν, εἰ μὴ μετὰ πολλῶν κόπων χλευασμένοι καὶ ὕβρισμένοι, πολλὰκις καὶ τυπτομένους ἡμᾶς ἔλκουνσιν ἄκοντας ἐσωθεν...⁴.*

Τέταρτον, ὁ Γερμανὸς μετ' ἐνδιαφέροντος εἰλικρινοῦς ἡσχολήθη περὶ τῆς τακτοποιήσεως τοῦ θέματος τῆς ἐξαρχίσεως τῆς μονῆς καὶ ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, εἰς τὰ ὅρια τῆς ὁποίας ἔκειτο, προσπαθήσας νὰ ἄρῃ τὰς φιλοδόξους διεκδικήσεις ἀρχιεπισκόπων τινῶν. Ἡ διένεξις ὑπῆρξε σχεδὸν μόνιμος, εἶχεν ἀρχίσει πρὸ τοῦ Γερμανοῦ καὶ συνεχίσθη ἐφεξῆς. Κατὰ χρονολογικὴν δὲ σειρὰν ἐξελίσσεται ὡς ἑξῆς. Ἐπὶ πατριάρχου ΚΠόλεως Ἱερεμίου Α' κατὰ Μάιον 1545 χρονολογεῖται σιγιλιώδης γραφὴ παραγγέλλουσα τῷ Ἱεροσολύμων Γερμανῷ, τὰς ἱεράς διατάξεις αἰδεσθῆναι καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἁγιωτάτους πατριάρχας Ἱεροσολύμων μιμῆσασθαι καὶ μηδόλως διανοχλεῖν αὐτοὺς (τοὺς Σιναιῆτας) πειρᾶσθαι εἰς τὸ ἐξῆς..., διότι οὗτοι μετὰ δακρῶν παρέστησαν ἐνώπιον τῆς ἐν ΚΠόλει πατριαρχικῆς Συνόδου, παραπενοῦμενοι ὅτι ὁ Γερμανὸς χάριν χρηματισμοῦ ἐπήνεγκεν αὐτοῖς πλείστας ταραχὰς καὶ ὀχλήσεις, ἀναιτίως καθυ-

¹ Νεοφύτου Κυπρίου, Ὑπόμνημα, ἐν Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἀνάλεκτα..., τόμ. Β', σελ. 443, 445.

² Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, τόμ. Δ', ἐν Πετροπόλει 1897, σελ. 443, ἀριθ. 22, σελ. 445, ἀριθ. 25, σελ. 450, ἀριθ. 1-6, σελ. 455, ἀριθ. 1-3, σελ. 468, ἀριθ. 11-13 κλπ.

³ Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἀνάλεκτα..., τόμ. Δ', σελ. 463-464, ἀριθ. 1-2. Χρυσ. Παπαδοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 473, 475.

⁴ Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἀνάλεκτα..., τόμ. Β', σελ. 263.

ποβάλλων αὐτοὺς εἰς ἀργίας, ἀράς καὶ ἀπορισμούς¹. Φανερόν εἶναι τὸ χαριστικὸν περιεχόμενον τοῦ παρόντος γράμματος, ἐρχομένου εἰς ἀντίθεσιν πρὸς σαφεῖς εἰδήσεις, καθ' ἃς ἀπέστεργον μὲν οἱ Σινᾶ ἵται τὴν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων ὑπαγωγὴν των καὶ ἐξήτουν ἀπὸ τὸν Ἀλεξανδρείας Ἰωακείμ νὰ χειροτονήσῃ τὸν ἡγούμενον αὐτῶν ἐπίσκοπον, ἐδέχθησαν ὅμως τότε, ἀρνούμενου ὀρθῶς τοῦ Ἀλεξανδρείας, νὰ χειροτονήσῃ ὁ Ἱεροσολύμων Γερμανὸς τὸν ἡγούμενον Σινᾶ Σωφρόνιον (1540 - 1545) ἐπίσκοπον. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Γερμανοῦ διηυθετήθη τὸ 1544 τὸ συναϊτικὸν ζήτημα διὰ συνοδικῆς ἀποφάσεως, δι' ἧς χειροτονία ἐτελεῖτο ὑπὸ τοῦ Ἱεροσολύμων *ἕως οὗ ἡλιος ἐφορᾷ*².

Τὸ 1557 εἰς συνοδικὴν διάσκεψιν τοῦ Γερμανοῦ μετὰ τοῦ Ἀλεξανδρείας Ἰωακείμ εἰς Κáιρον ὑπῆχθη ἐκ νέου ἡ μονὴ Σινᾶ ὑπὸ τὸν Ἱεροσολύμων, τοῦ Σιναίου Μακαρίου ἐναντιούμενον. Ἔνεκα τούτου ὁ Γερμανὸς συγκροτήσας Σύνοδον εἰς Κύπρον καθήρεσεν αὐτόν³. Ἄλλο σιγίλλιον, κατ' Αὐγουστον 1567, ἀποδιδόμενον ἐσφαλμένως εἰς τὸν πατριάρχην Ἱερεμίαν Α'⁴, διαλαμβάνει ὅτι ὁ Ἱεροσολύμων Γερμανὸς παραγενόμενος εἰς ΚΠολιν ἐπὶ πατριάρχον Διονυσίου καὶ *ἐντυχὼν νομίμῳ βασιλικῷ παλαιῷ*, περὶ τῆς μονῆς Σινᾶ, *ββαιωθέντι δὲ ὑπὸ τῆς τότε Συνόδου*, ἀπεδέχθη ὅπως ὁ ἡγούμενος Σινᾶ εἶναι καὶ ἐπίσκοπος, διότι ἐπὶ 20 ἔτη (1545 - 1567) ἔμενεν ἡ μονὴ χωρὶς ἐπίσκοπον⁵. Ἄλλ' ἡ ἀκρίβεια τοῦ περιεχομένου τοῦ σιγιλλίου τούτου κλονίζεται ἐκ τῆς ὑπάρξεως ἐπισκόπου Σιναίου τοῦ τὸ 1557 καθαιρεθέντος Μακαρίου. Πάντως μὲ ἐπονσιώδεις τινὰς διαφορὰς τὸ περιεχόμενον τοῦ σιγιλλίου τούτου ἐπαναλαμβάνεται κατ' Ἰούλιον 1575 εἰς συνοδικὸν γράμμα Ἱερεμίου Β' τοῦ Τρανοῦ, ὑπογεγραμμένον καὶ ὑπὸ τοῦ Ἱεροσολύμων Γερμανοῦ. Δι' αὐτοῦ καθωρίσθη ἡ πνευματικὴ ἐξάρτησις τῆς μονῆς καὶ τοῦ ἐπισκόπου ἐκ τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων⁶.

¹ Γερσάσιμου Μαζαράκη, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ἀλεξάνδρεια 1932, σελ. 96 - 100.

² Χρυσ. Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας (62 - 1934), Ἀλεξάνδρεια 1935, σελ. 607, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

³ Αὐτόθι, σελ. 609 καὶ ἡ βιβλιογραφία. Α. Παπαδοπούλου - Κερამέως, Ἀνάλεκτα..., τόμ. Β', σελ. 265.

⁴ Ἡ γ' πατριαρχία Ἱερεμίου Α' διήκει ἀπὸ τοῦ 1537 - 1545, ἀκολουθεῖ ἡ β' Διονυσίου Β' 1545 - 1555, ἡ τοῦ Ἰωάσαφ Β' 1555 - 1565 καὶ ἡ α' Μητροφάνους Γ' 1565 - 1572, εἰς ὃν καὶ πρέπει μᾶλλον ν' ἀποδοθῇ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σιγίλλιον. Βλ. Μ. Ι. Γεδεών, Πατρ. πίνακες. σελ. 505 κῆξ. Σάργεων Γερμανοῦ, Συμβολὴ εἰς τοὺς πατρ. καταλόγους, « Ὀρθοδοξία », τόμ. Θ' (1934), σελ. 74 κῆξ., 111 κῆξ.

⁵ Γ. Μαζαράκη, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 105 - 109.

⁶ [Π. Νεοκλέους], Τὸ κανονικὸν δίκαιον τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων ἐπὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ..., ἐν ΚΠόλει 1868, σελ. 4 - 10. Fr. Miklosich - J. Müller, Acta et Diplomata..., τόμ. V, Vindobonae 1887, σελ. 240 - 245. Καλ. Δελικάνη, Τὰ ἐν τοῖς κώδιξι τοῦ πατριαρχικοῦ ἀρχιεπισκοπικείου...

Πέμπτον, οὐχὶ μικρᾶς σημασίας εἶναι ἡ συμβολὴ τοῦ Γερμανοῦ χάριν τῶν πραγμάτων τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας γενικώτερον. Καίτοι μακρὰν εὐρισκόμενος ὁ Γερμανὸς τῆς ΚΠόλεως καὶ ἀπησχολημένος μὲ τὰ ζητήματα τοῦ Ἀγίου Τάφου, δὲν παρέλειπεν εἰς τὰς ἐκάστοτε διδομένας εὐκαιρίας νὰ θέτῃ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας τὸ κύρος καὶ τὴν σύνεσιν, δι' ὧν ἐκοσμεῖτο, πρὸς ρύθμισιν σοβαρῶν ζητημάτων ἀναφυομένων εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν αὐτῆς. Οὕτως, ἀποθανόντος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Α' (1545), συνῆλθεν ἐν ΚΠόλει Σύνοδος ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἱεροσολύμων Γερμανοῦ, ἀσχοληθεῖσα μὲ τὴν ἐπικρατοῦσαν σιμωνίαν καὶ μὲ τὸν τρόπον ἐκλογῆς οἰκουμενικοῦ πατριάρχου¹. Κατὰ τοῦ πατριάρχου Διονυσίου Β' (1545-1555 τὸ β') ἐκινήθη, ὡς γνωστόν, ὁ Γερμανὸς Ἱεροσολύμων, δι' ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς αὐτοῦ καλέσας τοὺς ἀπανταχοῦ μητροπολίτας, ἐπισκόπους, ἱερεῖς καὶ κληρικοὺς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως νὰ συγκεντρωθοῦν εἰς Σύνοδον καὶ ἐξετάσουν τὰ ἐγκλήματα τοῦ πατριάρχου καὶ δὴ τὴν παραδοχὴν τῆς προσθήκης τῶν φλωρίων, τῶν διδομένων προφανῶς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς κρατοῦντας². Κατὰ τὸν Κεραμέα, ἡ ἐπιστολὴ ἔχει γραφῇ μικρὸν μετὰ τὸν Συνοδικὸν Τόμον, τὸν συνταχθέντα ἐν ΚΠόλει κατὰ Νοέμβριον 1547³. Ἐν ΚΠόλει εὐρισκόμενος τὸ 1575 ὁ Γερμανὸς μετέσχεν εἰς τὴν λήψιν συνοδικῶν ἀποφάσεων, ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου⁴. Ἀναφέρεται ἀκόμη, ὅτι ὁ Γερμανὸς μετὰ τοῦ Ἀλεξανδρείας Ἰωακεῖμ κατεδίκασαν τὴν προσπάθειαν τοῦ ΚΠόλεως Ἰωάσαφ καὶ ἄλλων, πρὸς ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, διότι αὕτη εἶχε δημιουργήσει σκάνδαλον⁵. Ἄς σημειωθῇ ἐν τέλει, ὅτι ὁ Ἱεροσολύμων Γερμανὸς συνδέεται στενῶς μὲ

ἐκκλησιαστικὰ ἔγγραφα... πρὸς τὰς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Κύπρου, ἐν ΚΠόλει 1904, σελ. 332-338. Βραδύτερον ὁ Σιναίου Ἀνανίας, κατὰ Δεκέμβριον 1690, ἐπεκαλεῖτο τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ θρόνου τοῦ Σινᾶ ἐπὶ τῇ βᾶσει τοῦ θεσπίσματος τοῦ Ἱερεμίου, μεθ' οὗ συνέπραττον οἱ Ἀντιοχείας Ἰωακεῖμ καὶ Ἱεροσολύμων Γερμανός. Βλ. E u d. H u r m u z a k i, Documente privatoare la Istoria Românilor, τόμ. XIV, μέρ. I, Βουκουρέστι 1915, σελ. 275 (ἐκδ. Jorga).

¹ Μ. Μ α λ α ξ ο ὕ, Ἡ πατριαρχικὴ ΚΠόλεως ἱστορία..., ἐν Μ. Crusii, Turcograciæ, ἐκδ. Βασιλείας 1598, σελ. 169. Μ ε λ ε τ ί ο υ Ἀθηναῶν, Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, ἐκδ. πλουτισθεῖσα ὑπὸ Γ. Βενδότου, τόμ. Γ', ἐν Βιέννῃ 1784, σελ. 370. Κατὰ τοῦτον, ἡ προκειμένη Σύνοδος φαίνεται συγχροτηθεῖσα βραδύτερον, ἐπὶ Διονυσίου Β' τὸ πρῶτον πατριαρχούντος. Βλ. καὶ Μ. Γ ε δ ε ὦ ν, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 507. Χ ρ. Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλ. Ἱεροσολύμων, σελ. 473.

² Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἀνάλεκτα..., τόμ. Α', σελ. 216-219.

³ Αὐτόθι, πρόλογος, σελ. ιβ'. Βλ. É m. L e g r a n d, Notice biographique sur Jean et Theodose Zygomalas, Παρίσι 1889, σελ. 86.

⁴ É m. L e g r a n d, Bibliographie Hellénique... au dix-septième siècle, τόμ. Γ', σελ. 275. Χ ρ. Παπαδοπούλου, Ἱστορία Ἐκκλ. Ἱεροσολύμων, σελ. 478.

⁵ Χ ρ υ σ ο σ τ ὸ μ ο υ Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας, σελ. 609-610.

τὸν ἐκ Κεφαλληνίας γνωστὸν ἀσκητὴν Γεράσιμον, διότι αὐτὸς τὸν ἐχειροτόνησε διαδοχικῶς ὑποδιάκονον, διάκονον καὶ πρεσβύτερον ἐπὶ τοῦ Π. Τάφου ἀλλὰ καὶ τὸν ἠυλόγησεν εἰς τὸν Ἱορδάνην, ὅτ' ἐνήστευσε καὶ ἐπὶ 40 ἡμέρας παρήμενεν ἀσχοῦμενος¹.

Παραιτούμενος τοῦ θρόνου, τὸν ὁποῖον ἐπὶ μίαν 45ετίαν ἐκόσμησε καὶ μετ' ἀφοσιώσεως ὑπηρετήσεν ὁ πατριάρχης Γερμανὸς τὸ ἔτος 1579 ἦτο γέρων πλέον. Χρέος ὕψιστον αὐτοῦ ἐθεώρησε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν συνέχειαν τοῦ ἔργου του διὰ τῆς ἐκ τῶν πραγμάτων ἐπιβαλλομένης διαδοχῆς εἰς τὸν θρόνον. Ὅντως ὁ ἀνεπιός του Σωφρόνιος ὡς διάδοχός του ἀνεδείχθη ἀξιότατος πατριάρχης². Ἐκεῖνος τότε ἱκανοποιημένος διὰ τὴν ἀρίστην ἐκλογὴν τοῦ διαδόχου του ἐζήτησεν ἰσοβίως τὴν ἐπισκοπὴν Λύδης καὶ Ρέμλης, ἵνα ἐφησυχάσῃ. Ἄγνωστον εἶναι, ἐπὶ πόσον χρόνον διάστημα ὁ λαμπρὸς οὗτος πατριάρχης ἐπέζησε.

ΤΑΣΟΣ ΑΘ. ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΔΟΣ

¹ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ὁ ἅγιος Γεράσιμος « ὁ νέος » ἀσκητὴς Κεφαλληνίας, « Θεολογία », τόμ. ΙΗ' (1940), σελ. 8-9.

² Περί τῶν Σωφρόνιου καὶ Θεοφάνους Ἱεροσολύμων πραγματευόμεθα εἰς μελέτημα ἡμῶν ἐν ΔΙΕΕΕ, τόμ. ΙΓ' (1958-1959), σελ. 218 κἑξ.